

НАУКОВИЙ ПОШУК МОЛОДИХ

професійної діяльності з розвитку педагогічної творчості.

У зміст науково-методичного семінару з цієї проблеми включалися практичні розробки таких тем, як «Творчість як важлива індивідуально-особистісна якість людини», «Особливості педагогічного спілкування», «Естетичне виховання дошкільнят і його роль в розвитку дітей», «Культура мовного спілкування особистості», «Роль природи у розвитку творчих здібностей дітей».

У ході реалізації програми вихователям пропонувалися різні види самостійної роботи (організація творчих конкурсів, розробка розвиваючих ігор для дітей, організація інсценування казок тощо).

У рамках реалізованої нами програми розвитку педагогічної творчості вихователя, ми застосовували різні активні методи навчання, які сприяли розвитку їх творчих здібностей. Ці методи були використані на семінарських заняттях у напрямку «Педагогічна інноватика» і стали важливим елементом реалізації професійно-методичного модуля в рамках розробленої програми.

Проведені творчі проекти, творчі конкурси, майстер-класи, ігрова діяльність, проведення занять-екскурсій та інші заходи виявилися ефективними в процесі розвитку педагогічної творчості вихователів закладу дошкільної освіти.

Результати формуючого етапу експерименту показали ефективність, визначених нами педагогічних умов розвитку педагогічної творчості вихователя, адже, спостерігається позитивна динаміка рівнів розвитку педагогічної творчості вихователівЗДО. На підставі порівняння результатів констатуючого та формуючого етапів експерименту нами отримані дані, представлені на рисунку 1.

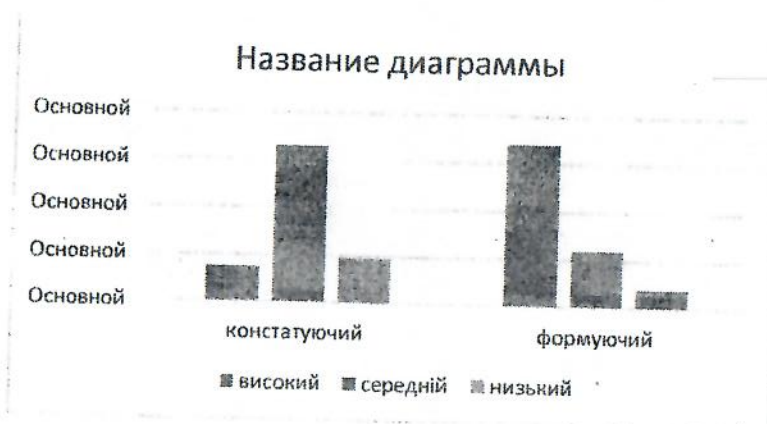

Рис. 1. Рівні розвитку педагогічної творчості вихователя

НАУКОВИЙ ПОШУК МОЛОДИХ

Реалізація педагогічних умов щодо розвитку педагогічної творчості вихователів ЗДО виявилася результативною. Це підтверджується тим, що 68 % вихователів ЗДО досягли високого рівня розвитку педагогічної творчості, 24% – мають середній рівень, 8% – низький.

Ефективність роботи з розвитку педагогічної творчості вихователя ЗДО багато в чому залежить від підготовленості педагогів до цього процесу.

Отже, програма розвитку педагогічної творчості вихователя ЗДО передбачає розкриття особистісного потенціалу вихователів в емоційно-вольовій, особистісно-мотиваційній, когнітивній сферах. У рамках реалізованої програми для вихователів важливим є актуалізація цінності творчої діяльності.

Програма заснована на використанні активних та інтерактивних форм, методів і засобів на заняттях в контексті освітньої діяльності в ЗДО, сприяє розвитку ціннісно-смиислового ставлення до творчої діяльності, стійкої мотивації й потреби у творчій діяльності і може використовуватися як ефективний засіб реалізації організаційного та методичного забезпечення процесу розвитку педагогічної творчості вихователів дошкільного навчального закладу.

Література:

1. Кокун О. М. Збірник методик діагностики лідерських якостей: Методичний посібник. Київ: НДЦ ГП ЗСУ, 2012. 433 с.
2. Мельникова І. М. Соціально-педагогічні тренінги: навч.-метод. посіб. Київ: Вид. Лисенко М. М., 2016. 145 с.
3. Романовський О. Г., Михайличенко В. Є., Грень Л. М. Педагогіка успіху. Харків: ХПІ, 2011. 376 с.
4. Рибалка В. В. Психологія та педагогіка праці особистості: від обдарованості дитини до майстерності дорослого: посібник. Київ: Ін-т обдаров. дитини, 2014. 218 с.
5. Сборник психологических тестов. Часть I: пособие / сост. Е. Е. Миронова. Минск.: Женский институт ЭНВИЛА, 2005. 155 с.
6. Хайруліна В. М. Педагогіка добротворення: наук.-метод. посібник. Київ: Нац. акад. пед. наук, 2018. 415 с.

Олена Овчиннікова*

(аспірант кафедри педагогіки й менеджменту освіти
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»)

Науковий керівник:
Кузьменко В. В.

(доктор педагогічних наук, професор)

РОЗВИТОК ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ В МОРСЬКИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XX СТОЛІТТЯ – ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ

Подальші процеси гуманізації суспільних відносин в Україні активізують процеси переосмислення змісту освіти

* © Олена Овчиннікова

НАУКОВИЙ ПОШУК МОЛОДИХ

в загалом та гуманітарної освіти зокрема. Сьогодні одним із головних завдань сучасних ВНЗ є підготовка компетентного, конкурентоспроможного фахівця, здатного самостійно та творчо вирішувати питання, здобувати нові знання, необхідні у професійній діяльності. Важливе значення набуває гуманітарна освіта й в морських закладах освіти, тому підготовка всебічно розвиненої особистості у профільних вищих навчальних закладах освіти повинно розглядатися як синхронний процес із трьома складовими: спеціально професійною, фундаментально дослідницькою та гуманітарною підготовкою. Дисципліни гуманітарного циклу у вищих навчальних закладах освіти повинні сприяти вихованню моральності та основ людяності. Тому так важливо простежити зміст та спрямованість, стратегію розвитку гуманітарної освіти, від яких залежить характер і світогляд наступних поколінь людей. Дослідження проблеми гуманітарної освіти – необхідна й обов'язкова запорука ефективності освітньо-виховного процесу.

Метою статті є проаналізувати дефініцію «гуманітарної освіти»; визначити значення гуманітарної освіти у житті людини, розкрити значення гуманітарної освіти у морських закладах освіти як невід'ємної частини освітнього процесу протягом другої половини ХХ століття – початку ХХІ століття; визначення змісту гуманітарної освіти в морських закладах освіти другої половини ХХ століття – початку ХХІ століття.

Гуманітарна освіта – сукупність знань в області суспільних наук (філософії, історії, філології, права, економіки, мистецтвознавства та ін.) і пов'язаних з ними практичних навиків і умінь. Гуманітарна освіта – найважливіший засіб формування світогляду, грає величезну роль в загальному розвитку людей, в їх розумовому, етичному і ідейно-політичному вихованні та має на меті засвоєння людиною цінностей культури.

Гуманітарна освіта повинна залучати, інформувати та виховувати почуття суспільної відповідальності молоді, заохочувати плюралізм світогляду, аналітичного мислення, уміння орієнтуватися у складних суспільних процесах, беручи активну участь у громадянському житті людини.

Сучасна гуманітарна освіта покликана системно ознайомити студентів з накопиченим світовим культурним знанням про людське суспільство, місцеві соціальне призначення особистості, з сутністю культури як світу людини, формуючи у молодого спеціаліста високі гуманістичні якості цивілізованого співжиття. Місце і роль гуманітарних дисциплін характеризується їх впливом на процес соціалізації. Вони мають допомогти людині зрозуміти себе; з'ясувати психологічні механізми власної поведінки (психологія), визначити сутнісні характеристики суспільства, основні його елементи та закони і принципи взаємодії між ними, місце і роль людини в суспільстві, норми соціальної взаємодії (соціальна філософія, етика, право, соціологія); освоїти надбання світової

НАУКОВИЙ ПОШУК МОЛОДИХ

і української культури (українознавство, світова та українська культура, культурологія, релігієзнавство); збагатитись світовим та вітчизняним соціальним досвідом закономірностями історичного розвитку світового товариства і своєї батьківщини (всесвітня історія, історія України); навчитись цивілізованому спілкуванню з навколишнім середовищем, жити в злагоді з природою, оберігати і підтримувати її як умову спільного існування та розвитку (екологія, соціальна екологія); навчити спілкуватися з представниками інших країн та культур (іноземні мови); і, нарешті, навчитись мислити, зрозуміти цілісність і багатомірність світу, сенс людського буття (філософію). Отже, гуманітарна освіта має формувати в людині як суб'єкта соціалізації наукове бачення сутності й механізмів соціалізації, а також допомогти їй адекватно оцінити можливості для своєї самореалізації і міру відповідності для цього власного потенціалу й зусиль.

Прогрес сучасної цивілізації багато в чому обмежив можливості всебічного розвитку людини. На перший план виступила підготовка «вузького» спеціаліста, який ефективно виконує призначені йому функції, що деформує загальнокультурну підготовку людини, призводить до стандартизації особистості. Саме такі радикальні спрямування призводять до того, що в життя не втілюються нові підходи до освіти і культури, не враховується соціальна і моральна ситуація і, як наслідок, немає відчутних економічних зрушень в суспільстві.

Професійна кваліфікація, як здається, повинна включати в себе не тільки професійну майстерність, але і професійну соціалізацію. Вирішення цього питання визначає два основних напрямки формування змісту навчання у спеціалізованих ВНЗ освіти. По-перше, це формування особистості самого студента, розвиток його індивідуальних якостей і особливостей, а по-друге – засвоєння ним знань конкретних технологій зі спеціальності, які в майбутньому стануть засобом і змістом його професійної діяльності.

Гуманітарна компонента професійної підготовки майбутніх спеціалістів морської галузі передбачає увагу до світоглядного та культурного самовизначення людини: в особистісному плані – йдеться про подолання стереотипів поведінки, «лінійного» образу мислення, у соціальному – про різні моделі взаємодії, способи трансляції соціокультурного досвіду, стиль соціально-політичної діяльності та ін.

Розвиток морської освіти вимагає від фахівців усе більш глибокої методологічної підготовки і знання суспільних наук. Тому фахівці морської галузі повинні мати не тільки відповідні професійні знання і практичні навички, але й здійснювати ефективне управління судовим персоналом, зокрема підтримувати у судового колективу атмосферу взаєморозуміння, доброзичливості, взаємодопомоги, дотримання загально-прийнятих моральних норм та людських відносин, турбуватися про здоров'я і безпеку інших членів екіпажу.

НАУКОВИЙ ПОШУК МОЛОДИХ

Україна є морською державою, а, отже, важливим гравцем на світовому ринку освітніх послуг у сфері мореплавства. Відповідно до вимог Міжнародної конвенції про підготовку, дипломування моряків та несення вахти (STCW/95) в умовах сьогодення нагальною є потреба у фахівцях морської галузі з високим рівнем сформованості не тільки професійних знань, але й гуманітарних. Це зумовлено особливостями самої професії, вимогами до професійної мобільності моряків та міжнародним ринком їхньої праці.

Невід'ємною складовою досліджень проблем гуманітарної освіти є проблема словесності, зокрема іноземних мов. Внаслідок процесів культурної, наукової, економічної інтеграції та глобалізації фахівці морської галузі працюють у складі спільних інтернаціональних екіпажів або забезпечують функціонування іноземних суден, де головним засобом міжособистісного чи групового спілкування, функціональної комунікації та регуляції професійної діяльності є іноземна мова. Саме тому фахівці морської галузі відповідно своїх функціональних обов'язків повинні бути здатні порозумітися як з членами екіпажу, так і з пасажирями-іноземцями, представниками портової влади, у разі потреби – взаємодіяти з правоохоронними органами інших країн; спілкуватися під час рейсу з громадянами, які мають відмінні соціальні традиції, мовну культуру тощо.

Проблематика наукових досліджень гуманітарної освіти диктується також необхідністю докорінного перегляду навчально-методичних підходів до викладання дисциплін гуманітарного циклу в зв'язку з новою політичною й правовою ситуацією в країні, а саме: усім своїм змістом гуманітарна освіта має бути спрямована на людину в усій повноті її природного й індивідуального буття.

Що стосується розвитку гуманітарної освіти у зазначений період, то у другій половині ХХ століття основний контингент судноводіїв готували в корпусах (училищах), де великий освітній акцент робили на досить широкій універсалізації. Зокрема у морському корпусі й морському інженерному училищі готували фахівців широкого профілю (перший – вахтових начальників, друге – механіків і молодших судноводіїв), а вже подальшу спеціалізацію було передбачено в процесі служби офіцерів. У системі підготовки кадрів стосовно флоту закріпився поділ офіцерів на «командирів» і «механіків» («інженерів»). Через це, здобувши одну спеціальність, офіцер не міг її вже змінити до закінчення служби – перехід з однієї в іншу був практично неможливий. Спеціальними предметами у підготовці морських фахівців були математика, фізика, хімія, географія, креслення, малювання й військово-морська справа. Окрім вузької спеціалізації, ще однією особливістю системи підготовки кадрів для флоту було те, що чи не єдиним елементом загальноосвітньої підготовки стала марксистсько-ленінська філософія й історія КПРС. Навіть в академіях рівень загальноосвітньої підготовки був невисоким, а основний акцент

НАУКОВИЙ ПОШУК МОЛОДИХ

робили на спеціальній підготовці. Через це, підкреслюють дослідники, «усі катаклізми на флоті й державі загалом виникли через перетворення офіцерів у звичайний натовп фахівців, наділених деякими командними функціями і їх слабкими знаннями в питаннях гуманітарної підготовки (філософія, історія, політика, економіка, географія, етнографія, управління, мовознавство та ін.). Очевидно, на початкових етапах служби технічні знання дозволяли швидко й ефективно опанувати нову складну техніку, але далі цього було замало, тому що судноводії не могли ефективно налагодити роботу екіпажів, їм вочевидь не вистачало гуманітарних знань загалом та знань щодо особливостей налагодження взаємодії між членами екіпажів зокрема. Отже, у радянські часи пріоритет надавали підготовці універсального фахівця. Система підготовки передбачала початкову освіту широкого профілю з подальшою спеціалізацією й перепідготовкою на місці служби. Великого значення надавали ідеологічній та технічній складовим підготовки. Так як серед методів управління переважали адміністративні, питання про налагодження соціально-комунікативної взаємодії як одного з факторів ефективності професійної діяльності судноводіїв та екіпажу не були предметом уваги ні науковців, ні практиків судноводіння.

В кінці ХХ на початку ХХІ століття помітною стала увага до гуманітарного знання, до різних аспектів формування соціально-комунікативної компетентності як складової професійної підготовки фахівців. Це обумовлено змінами у суспільстві та зростанням значення у ньому людини, переходом від командно-адміністративної системи управління виробничими процесами та людськими ресурсами. Сьогодні очевидно, що для ефективної організації праці одних лише примусових засобів впливу недостатньо. Першочергового значення набувають питання менеджменту організації, налагодження співпраці для досягнення цілей організації, збагачення всього потенціалу людських ресурсів, зокрема інтелектуального, морального та психофізичного. Ефективність спільної діяльності, як стало очевидно, сьогодні залежить від паритетної участі всіх учасників виробничого процесу, їх згуртованості та загальних міжособистісних взаємин.

З огляду на зазначене слід відмітити, що у сучасній підготовці морських фахівців необхідно приділяти увагу гуманітарній складовій освіти, тому що в умовах сьогодення нагальною є потреба у фахівцях морської галузі з високим рівнем сформованості не тільки професійних знань, але й гуманітарних, які б могли не тільки виконувати свої професійні обов'язки, але й здійснювати ефективне управління судном та проявляти здатність порозуміння з людьми, які мають відмінні соціальні традиції, мовну культуру тощо.

Література:

1. Актуальні проблеми гуманітарної освіти; збірник наукових праць / за ред. А. М. Ломаковича і Г. В. Онкович. Київ; Кременець: КОГПІ

НАУКОВИЙ ПОШУК МОЛОДИХ

- ім. Тараса Шевченка, 2004. 400 с.
- Бузький М. П. Гуманитаризация преподавания философии в вузе. Новые технологии обучения. *Республиканский научно-методический сборник*. Киев, 1991. Вып. 1. С. 122–130.
 - Лукашевич М. Роль гуманітарних наук у соціалізації молоді. *Шлях освіти*. 1998. №2. С. 2–5.
 - Лузік Е. Гуманітарна освіта в процесі підготовки спеціалістів профільних ВНЗ України; проблеми та перспективи. *Філософія освіти*. 2006. -№ 2(4).
 - Ляшкевич А. І. Історія розвитку військово-морських навчальних закладів у першій половині ХХ століття. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць*. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти». 2018. № 39. С. 282–290.
 - Методы и средства информационной технологии в науке и производстве. Санкт-Петербург: Наука, 1992. 265 с.
 - Солодовник А. О. Развитие физико-математической подготовки у морских навчальних закладах України (1944-2012 рр.). Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Тернопіль, 2018.
 - Тимофеева О. Я. Історія морської освіти в Україні та сучасні наукові підходи до формування соціально-комунікативної компетентності майбутніх судноводіїв. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*, 2015. № 5.

Людмила Остапенко*

(аспірант кафедри педагогіки й менеджменту освіти
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»
Науковий керівник:
Жорова І. Я.
(доктор педагогічних наук, доцент)

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ У РОДИННО-ШКІЛЬНОМУ ПРОСТОРІ

Сучасна політико-економічна формація має значний вплив на роль громадянина в державі. Процеси творення української державності є невід'ємною частиною освітньої парадигми. У таких умовах великого значення набуває правове виховання учнівської молоді.

Проблема родинного виховання глибоко досліджувалась зарубіжними вченими, такими як: І. Герbart, Дж. Дьюї, Я. Коменським, Я. Корсаком, Й. Песталоцці та багато інших. Серед вітчизняних учених, вивченням досвіду родинного виховання займалися, зокрема, П. Куліш, С. Русова, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський, І. Франко та ін.

Розвиток виховних цінностей, формування особистості під впливом родинних традицій вбачаємо у наукових доробках сучасних учених – О. Вишневський, В. Мосіяшенко, Ю. Руденко, М. Стельмахович, О. Сухомлинська, О. Ярошинська.

У історико-педагогічних розвідках Т. Завгородньої, В. Костіна, А. Кузьмінського, В. Омеляненко, О. Хромової,

* © Людмила Остапенко

НАУКОВИЙ ПОШУК МОЛОДИХ

простежено сучасні підходи до родинного виховання, класифікація умов родинного виховання, функції, типи сімей.

Аналіз джерельної бази свідчить, про детальний розгляд зазначеної проблематики. Про те, в умовах національно-культурного відродження проблема взаємодії школи та родини потребує постійної уваги.

Отже, метою статті є визначення особливостей правового виховання учнівської молоді у родинно-шкільному просторі, охарактеризувати його зміст і форми.

Проаналізувавши наукові дослідження та публікації з зазначеної проблематики, можемо сформулювати завдання, яке полягає у висвітленні деяких аспектів правового виховання учнівської молоді в родинно-шкільному просторі.

У Державній національній програмі «Освіта» зазначено, що «... Національне виховання в Українській державі має бути спрямоване на формування у молоді і дітей світоглядної свідомості, ідей, поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв, інших соціально значущих надбань вітчизняної і світової духовної культури... В основу національного виховання мають бути покладені принципи гуманізму, демократизму, єдності сім'ї і школи, наступності та спадкоємності поколінь» [3, с. 1]. Аналіз чинних нормативно-правових актів («Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті», Закон України «Про освіту», тощо) свідчить про те, що пріоритетний напрям педагогічного процесу це робота з батьками, які є його учасниками [4, с. 6-11]. В свою чергу система освіти повинна забезпечувати «...навчання навичок поведінки в сім'ї, колективі й суспільстві, системі соціальних відносин» [5, с. 4]. Потужні резерви для виховання учнівської молоді має взаємозв'язок школи та сім'ї, який розвивається через педагогічну освіту батьків і залученню їх до виховного процесу. Взаємодія цих двох інститутів, на сьогоднішній день є надзвичайно актуальною і складною проблемою, яка має тривалу історію. Впродовж багатовікової історії склалася самобутня, сформована система з характерними загально педагогічними надбаннями.

У науковій літературі поняття «взаємодія» трактується неоднозначно. З філософської точки зору «взаємодія» – це процес впливу різних об'єктів один на одного, їх взаємообумовленість, взаємоперехід, зміну стану.

З погляду психологів «взаємодія» – сукупність зв'язків і взаємовпливів людей, що відбуваються в процесі спільної діяльності. В. Кан-Калік і Н. Нікандров, вивчаючи соціально-психологічну взаємодію, розглядають її як механізм спілкування і отожднюють її з процесом співтворчості. Вчені вважають, що педагогічне спілкування – це соціально-психологічна взаємодія, в процесі якої відбувається ефект взаємозараження.

Взаємодія сім'ї та школи – актуальна проблема, що пройшла в своєму розвитку тривалий час, набуваючи різного